

Lunds universitet
Rektor
Box 117
221 00 LUND

(Dnr G 12 JE 2007/118)

Juridiska avdelningen

Johan Lundqvist
BESLUT

2008-06-24
Reg.nr 31-3660-07

Antagning till kurs i psykoterapi vid Lunds universitet

Bl.a. fråga om jäv förekommit i antagningsprocessen.

Bakgrund

N N anmälde sig inför höstterminen 2007 till kursen grundläggande psykoterapiutbildning i familjeterapi på systemteoretisk/interaktionistisk grund, steg 1 (SOAP01) vid Lunds universitet. Hon deltog i urvalet till utbildningen och erhöll reservplats. N N överklagade lärosätets urvalsbeslut till Överklagandenämnden för högskolan. Hon framförde kritiska synpunkter mot bl.a. universitetets handläggning och meritvärderingen i urvalet. Överklagandenämnden konstaterade att överklagandet inte kunde prövas av nämnden och avvisade överklagandet. Överklagandenämnden överlämnade, i enlighet med N Ns önskemål, kopior av handlingarna i nämndens ärende till Högskoleverket.

Därefter begärde N N att Lunds universitet skulle ompröva antagningsärendet. Hon skickade en kopia av sin begäran om omprövning inklusive bilagor till Högskoleverket. Universitetets antagningsnämnd menade att det inte hade förekommit några uppenbara felaktigheter och att beslutet därför skulle stå fast.

Utredning

Högskoleverket har anmodat Lunds universitet att yttra sig över följande frågor.

1. I en skrivelse den 27 augusti 2007 till antagningsnämnden har N N väckt frågan om det förekommit jäv i antagningsprocessen vad gäller kursföreläsaren Y Y. Bland annat ska Y Y i samband med antagningsförfarandet ha bedömt intyg utfärdade av honom själv och enligt N N dessutom haft en personlig eller affärsmässig relation till vissa sökande. Universitetet anmodas att utreda och yttra sig i jävsfrågan.

2. N N har ifrågasatt varför universitetet inte gav henne möjlighet att komplettera sina merithandlingar i samband med antagningsförfarandet. Hon har hänvisat till att andra sökande har fått denna möjlighet. Universitetet anmodas att yttra sig i denna fråga.
3. Den urvalsmodell med bland annat poängberäkning som redovisas i Socialhögskolans kursinformation från den 5 februari 2007 tycks inte ha stöd fullt ut i universitetets egen antagningsordning och den tillgängliga kursplanen. Har de urvalsregler som tillämpats i antagningsprocessen fastställts i behörig ordning inom universitetet?

Lunds universitet har i yttrande anfört bl.a. följande. Antagningsnämnden vid Lunds universitet beslöt den 1 mars 2007 att fastställa de urvalskriterier som ska tillämpas i antagningsprocessen till kursen SOAP01 samt att delegera till Socialhögskolan att genomföra antagningen till kursen enligt de fastställda urvalskriterierna. Beslut om antagning till kursen fattas av prefekten vid Socialhögskolan efter rekommendation av kursföreståndaren.

Svar på fråga 1

Lunds universitet har under utredningen av jävsfrågan hört Y Y. Han har uppgett följande. Han har varken någon affärsmässig eller personlig relation till någon av de sökande till kursen SOAP01 inför höstterminen 2007. N N skriver att någon av de sökande till kursen arbetar på Familjeforum och att detta företag har köpt handledning av honom. Han har varit anlitad som handledare till en personalgrupp på Familjeforum Lund AB under tiden februari 2002 till maj 2004. I övrigt har han ingen ekonomisk eller privat relation till Familjeforum. Han har hållit på med handledning inom familjeterapi i södra Sverige sedan 1986. De personer som har handledarkompetens inom familjeterapi i södra Sverige är relativt få till antalet. Det innebär att han i professionella sammanhang har haft kontakt med en stor del av de personer som arbetar med och är intresserade av familjeterapi. De som har deltagit i handledning brukar begära intyg. Handledaren skriver ett intyg som anger omfattningen av handledningen i form av innehåll, frekvens, handledningsform, handledarens kompetens och tidsperiod för handledningen. Intygen innefattar inte någon bedömning. Under de år han har hållit på med handledning och familjeterapi har han skrivit en mängd sådana intyg.

Att Y Y i samband med antagningsförfarandet har bedömt intyg utfärdade av honom själv anser Lunds universitet inte konstituerar jäv. Detta mot bakgrund av att intyget endast är ett intyg om att handledning har förekommit och inte innefattar någon bedömning samt att det endast finns ett fåtal personer med handledarkompetens inom familjeterapi i Södra Sverige. Det har inte heller framkommit något som påvisar att Y Y skulle ha något eget personligt intresse i saken. Vidare har det inte framkommit att han

skulle vara uppenbar vän eller ovän med eller stå i beroendeförhållande till någon av de sökande till kursen. Någon annan jävsgrund föreligger inte heller enligt Lunds universitets uppfattning. Lunds universitet anser således att jäv inte har förelegat i samband med antagningsförfarandet till kursen SOAP01 inför höstterminen 2007.

Svar på fråga 2

Ingen sökande har ombetts att komplettera sina merithandlingar i samband med antagningsförfarandet. Däremot har Socialhögskolan ombett sökande att komma in med kompletteringar för styrkande av behörighet. Lunds universitet anser att en myndighets serviceskyldighet enligt förvaltningslagen innefattar en skyldighet att upplysa en sökande om att kompletterande handlingar krävs för att styrka den sökandes behörighet till sökt utbildning. Enligt Lunds universitets uppfattning föreligger emellertid ingen skyldighet att begära kompletteringar av en sökandes ansökningshandlingar när frågan gäller urval. Universitetet kan inte på förhand veta vilka handlingar som en sökande önskar åberopa i urvalsprocessen. Däremot vet universitetet vad som krävs för att styrka en sökandes behörighet.

Svar på fråga 3

Kursen SOAP01 är på avancerad nivå. I 7 kap. 32 § högskoleförordningen (1993:100) föreskrivs att urval vid tillträde till utbildning på avancerad nivå ska göras enligt vad som anges i 26 och 27 §§. Med stöd av 26 § tredje stycket har Lunds universitet i sin antagningsordning föreskrivit att för kurser på avancerad nivå används någon av tre olika urvalsmodeller efter beslut av ansvarig områdesstyrelse. Universitetet har vidare i antagningsordningen fastställt att universitetet i enstaka fall får göra avsteg från bl.a. dessa urvalsregler och att beslut i sådana ärenden fattas av antagningsnämnden. Antagningsnämnden beslutade den 1 mars 2007 att fastställa urvalskriterier att användas i antagningsprocessen till kursen SOAP01. De urvalsregler som har tillämpats i antagningsprocessen till kursen har således enligt Lunds universitets uppfattning fastställts i behörig ordning.

NN har yttrat sig och har bl.a. ifrågasatt universitetets tillämpning av antagningsreglerna.

Högskoleverket har genom Lunds universitets webbplats tagit fram dokumentation om kursen SOAP01 som ska starta höstterminen 2008. Av dokumentationen framgår bl.a. att beslut om antagning fattas av prefekten vid Socialhögskolan efter rekommendationer från två personer som utför en preliminär rangordning.

Högskoleverkets bedömning

Utgångspunkter

Högskoleverkets uppgift är bl.a. att ha tillsyn över universitet och högskolor. Syftet är att värna om enskilda individers rättigheter genom att kontrollera om universitet och högskolor följer de lagar och förordningar som gäller för verksamheten. Högskoleverket kan däremot inte ändra eller upphäva lärosätenas beslut, eftersom verket inte har befogenhet att överpröva dem. Högskoleverket bestämmer självt vilka frågor verket ska uttala sig i.

Högskoleverkets avgränsning av ärendet

N N har i sina skrivelser riktat omfattande kritik mot Lunds universitet. Bland annat har hon framfört synpunkter på att hon – som ansågs behörig till kursen – inte fick fler poäng i urvalet till den aktuella kursen. När det gäller meritvärderingen i urvalet medförde de för kursen specialanpassade urvalskriterierna vissa tolkningsmöjligheter. Poängtilldelningen grundades till stor del på bedömningar av icke standardiserade intyg som sökandena hade skickat in om arbetslivserfarenhet, annan relevant verksamhet och handledning. Beslut i urvalet får inte överklagas. Varken Högskoleverket eller någon annan instans kan därmed överpröva de bedömningar som Lunds universitet har gjort i urvalet. Högskoleverket har mot denna bakgrund inte funnit anledning att ta ställning till frågan om N N fick för få poäng i urvalet eller inte. Av anmodan till universitetet framgår de frågor som verket har funnit skäl att utreda närmare och som kommenteras i det följande.

Jäv i antagningsprocessen?

Beslut om antagning till den aktuella kursen fattades av prefekten vid Socialhögskolan efter rekommendation av kursföreståndaren Y Y. Det har framkommit att de personer som har handledarkompetens inom familjeterapi i södra Sverige är relativt få till antalet och att Y Y i professionella sammanhang har haft kontakt med en stor del av de personer som arbetar med och är intresserade av familjeterapi. Lunds universitet har uppgett att Y Y inte hade någon affärsmässig eller personlig relation till någon av de sökande till kursen. Universitetet har dock anfört att han, i samband med antagningsförfarandet, har bedömt intyg om handledning utfärdade av honom själv. Av urvalskriterierna till kursen SOAP01 höstterminen 2007 framgår bl.a. följande: *”Om den sökande haft handledning individuellt eller i grupp av handledarutbildad psykoterapeut sammanlagt ett år, 1-2 ggr/månad, ger (1 p), handledning därutöver ger (2 p).”*

För högskolor och universitet som är myndigheter gäller förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser om jäv. Av 11 § första stycket framgår ett antal omständigheter som kan göra den som ska handlägga ett ärende jävig. Uppräkningen görs i fem punkter. I punkt 5 anges den jävsgrund som är av intresse här, nämligen ”om det i övrigt finns någon

särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet”. I 12 § förvaltningslagen anges bl.a. att den som är jävig inte får handlägga ärendet.

11 § första stycket punkt 5 ska inte tillämpas rutinmässigt så fort någon annan jävsgrund inte är formellt tillämplig. Det måste till någon ”särskild omständighet”, dvs. något mera påtagligt, för att man ska kunna slå fast att omständigheten är ”ägnad att rubba förtroendet” för opartiskheten (se Hellners/Malmqvist, Förvaltningslagen med kommentarer, 2 uppl., s. 146).

Ett exempel från högskoleväsendet då jäv konstaterats mot bakgrund av den tidigare förvaltningslagens motsvarighet till 11 § första stycket punkt 5 är JO 1985/86 s. 397. En universitetslektor hade, sedan en sökande antagits som studerande vid universitetet, meddelat studenten privatundervisning. Undervisningen tog sikte på kurskraven för den juridiska grundkursen. Lektorn fungerade därefter som examinator för studenten på den aktuella kursen. Justitieombudsmannen ansåg att lektorn inte borde ha befattat sig med tentamen såvitt gällde den berörda studenten.

Uppgifterna i ärendet om Y Ys professionella kontaktnät konstituerar i sig inte jäv enligt Högskoleverkets uppfattning. Frågan är om det faktum att Y Y har bedömt intyg utfärdade av honom själv är en sådan särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet. Högskoleverket konstaterar att ovan citerade urvalskriterier främst är inriktade på grundläggande fakta om handledningens frekvens och omfattning. Den sökandes prestationer vid handledningen är inte föremål för bedömning enligt urvalskriterierna. Y Y har förvisso behövt ta ställning till frågan huruvida han är att betrakta som ”handledarutbildad psykoterapeut” eller inte. Hans status i detta avseende tycks dock inte vara ifrågasatt, utan verkar närmast självklar utifrån tillgänglig utredning. Mot denna bakgrund – och med beaktande av som i övrigt framkommit om Y Y och dennes avsaknad av affärsmässig eller personlig relation till någon av de sökande till kursen – har det enligt Högskoleverkets bedömning inte framkommit att han har varit jävig i den aktuella antagningsprocessen.

Möjlighet till komplettering

Myndigheternas allmänna serviceplikt framgår av 4 § förvaltningslagen. Enligt denna bestämmelse ska varje myndighet bl.a. lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

N N har ifrågasatt varför Lunds universitet inte gav henne möjlighet att komplettera sina merithandlingar i samband med antagningsförfarandet.

Lunds universitet har betraktat N N som behörig till utbildningen. Det framgår av utredningen att Lunds universitet har ombett andra sökande till kursen att komma in med kompletteringar för styrkande av behörighet. Ingenting har dock framkommit som tyder på att universitet har begärt in kompletteringar av sökande som redan har ansetts behöriga. Mot denna bakgrund, och med beaktande av vad som i övrigt har framkommit i ärendet, finner inte Högskoleverket anledning att ifrågasätta det faktum att N N inte gavs möjlighet att komplettera merithandlingarna.

Urvalsregler

Högskoleverket konstaterar att de urvalsregler som har tillämpats vid antagningen till den aktuella kursen har fastställts i behörig ordning genom antagningsnämndens beslut den 1 mars 2007. Regler som i viss mån avviker från dessa regler har dock funnits i den kursplan som beslutades den 13 december 2006 och som trädde i kraft höstterminen 2007. Det framgår inte av utredningen om kursplanens regler ändrades i samband med antagningsnämndens beslut. I den kursplan som gäller 2008 har dock reglerna ändrats så att en hänvisning görs till kriterier för urval godkända av antagningsnämnden den 31 januari 2008. Mot denna bakgrund vill Högskoleverket endast framhålla att det är viktigt för studenternas rättsäkerhet att det inte finns några oklarheter om vilka urvalsregler som ska gälla.

Med dessa besked avslutas ärendet.

Ärendet har avgjorts av chefsjuristen Eva Westberg i närvaro av verksjuristen Christian Sjöstrand. Verksjuristen Johan Lundqvist har varit föredragande.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg

Johan Lundqvist

Kopia för kännedom till:

N N